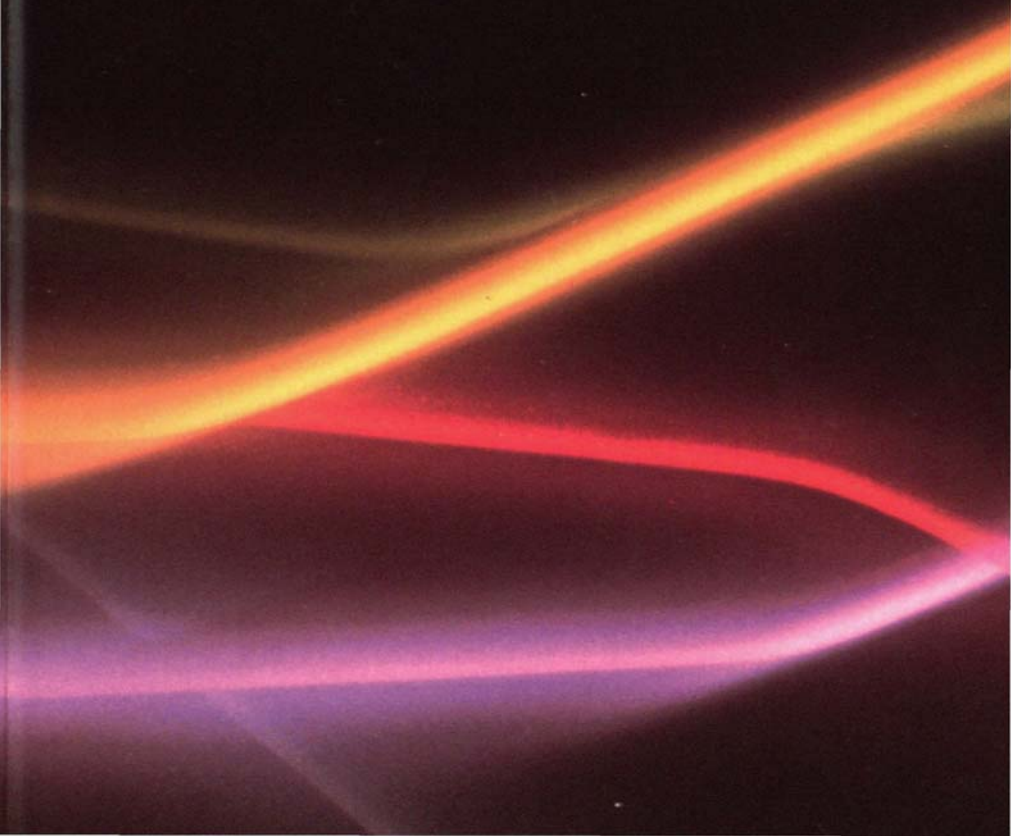

УИЛИЯМ МАКДОНАЛД

КОМЕНТАР

НА НОВИЯ

ЗАВЕТ

Уилям Макдоналд

Коментар на Новия Завет

Том 1
Матей – Йоан

Издателство ВЕРЕН
п. к. 91, София 1408

clv
Christliche
Literatur-Verbreitung e.V.
Postfach 110135 • 33661 Bielefeld

Евангелието според Матей

„По величие на представите и по силата, с която едно огромно количество материал е подчинено на велики идеи, няма друго Писание и в двата Завета, засягащо исторически теми, което да може да се сравни с това на Матей.“

Теодор Цан

Въведение

I. Уникално място в Канона

Евангелието от Матей е един съвършен мост между Стария и Новия Завет. Още първите му думи ни отправят към Авраам, праотеца на хората от Стария Завет, и към Давид, първия *велик* цар на Израел. Неговата главна идея, ярката еврейска окраска, многото цитати от староеврейските Свещени Книги и мястото му на първа книга в Новия Завет логически поставят Евангелието от Матей за начало на християнското послание към света.

Матей отдавна гържи това първо място при подреждането на четирите Евангелия. Това е така, защото го неотдавна то навсякъде се е считало за първото *написано* Евангелие. Освен това ясно и систематично излагане на материала от Матей го прави особено подходящо за четене на събрания. Затова то е било и най-популярното Евангелие, чийто единствен съперник понякога може да бъде Евангелието от Йоан.

За да бъдете ортодоксални, не е нужно непременно да считате, че Евангелието от Матей е първото написано Евангелие. Почти всички от първите християни са били от еврейски произход и техният брой е бил изк-

лючително голям. Това, че Матей е отговорил *първ* на техните нужди, наистина изглежда правдоподобно.

II. Авторство

Има много древни и общоприети *външни доказателства*, според които Матей, бирникът, наречен също и Леви, е написал първото Евангелие. Тъй като той не е бил изтъкнат член на апостолската група, ще бъде странно да му припишем първото Евангелие, ако той наистина не е имал нищо общо с това.

Освен древния документ, известен като „Дигахе“ (*Учението на дванадесетте апостоли*), Юстин Мартир, Дионисий от Коринт, Теофил от Антиохия и Атеназор Атинянинът също се позовават на Евангелията като на автентични документи. Църковният историк Евсевий цитира Папий, който казва, че „Матей е написал *Лоджиите* на староеврейски език, а всички останали са ги интерпретирали така, както са могли.“ Ирней, Пантенус и Ориген по същество се съгласяват с това изказване. Общоприето е да се мисли, че „юдейският“ език представлява стар диалект на арамейския, говорен от юдеите по времето на нашия Господ, според употребата на тази дума и в Новия Завет. Но какво представляват „*Лоджиите*“? Тази гръцка дума обикновено означава „предсказание“, каквито са предсказа-

нята на Бог в Стария Завет, но тя едва ли има същото значение в изказването на Папий. По отношение на това изказване съществуват три главни мнения: (1) Първото приема, че цялото Евангелие на Матей е написано на един език. Според него Матей съзнателно е написал своето Евангелие на арамейски език, за да спечели евреите за Христос и да образува християните-юдеи, като гръцкият вариант се е появил по-късно. (2) Второто мнение се отнася единствено до изказванията на Исус, за които се смята, че са били вмъкнати в Евангелието по-късно. (3) Третото засяга свидетелствата, т.е. цитатите от Старозаветните библейски книги, в които се говори, че Исус е Месията. Първото и второто предположения не се струват по-вероятни от третото.

Гръцкият вариант на Евангелието от Матей не звучи като прост превод, макар че едно такова широко разпространено предание (без никакви разногласия преди това) трябва да има някакво основание. Преданието говори, че Матей е проповядвал в Палестина в продължение на петнайсет години, след което е тръгнал да разпространява благовестието в други страни. Възможно е около 45 г. сл. Хр. той да е оставил един пръв вариант на своето Евангелие (или само на *беседите* на Христос) на арамейски език за евреите, които са приели Исус за свой Месия, който по-късно е преработил на *гръцки* език за ползване от *всички*. Подобно нещо е направил и Йосиф, един от съвременниците на Матей. Този еврейски историк е написал своята „История на юдейските войни“ първо на арамейски език, докато окончателният вариант на книгата е бил на гръцки.

Вътрешните доказателства за първото Евангелие не съвпадат напълно с представата за Матей като за силно

вярващ евреин, който обичал Стария Завет и бил талантлив писател и редактор. Като граждански служител на Рим Матей бил длъжен да владее добре не само езика на своя народ (арамейския), но и езика на господстващата класа (на изток римляните са говорили на гръцки език, а не на латински). Цифровите подробности, притчите, в които се говори за пари и употребата на парични термини, напълно подхождат на един бирник, както и изключително съгласеното и подредено изложение на материала. Гудспиг, един не особено консервативен учен, приема авторството на Матей отчасти и заради това убедително вътрешно доказателство.

Въпреки тези общоприети външни и благоприятни вътрешни доказателства повечето неконсервативни учени *отхвърлят* традиционното мнение за авторството на Матей на базата на две главни съображения. „От една страна, казват те, *ако приемем*, че Евангелието от Марко (което много хора днес наричат „Евангелието на истината“) е било написано първо, то тогава как един апостол и очевидец е могъл да използва такава голяма част от нещата, разказани от Марко (93% от разказаното от Марко се среща и в другите Евангелия)?“ За да отговорим на този въпрос, трябва най-напред да кажем, че няма *доказателства* за това, че Евангелието от Марко е било написано първо. Древните доказателства показват, че Евангелието от Матей е било написано първо и тъй като почти всички ранни християни са били евреи, има голяма вероятност това да е било така. Но даже и да приемем така нареченото първенство на Марко (поддържано от голям брой консервативни изследователи), не можем да не признаем, че Матей е знаел факта, че разказът на Марко е представлявал го голяма степен свидетелство на спомените на динамич-

ния Симон Петър, апостола и събратата на Матей, както твърдят ранните църковни предания (вж. Увод към Марко).

Вторият довод срещу авторството на Матей (или на друг очевидец) е твърдението, че в неговото Евангелие липсват ярки подробности. Марко, за когото никои не твърди, че е бил очевидец на служението на Христос, разказва с такива подробности, като че ли е присъствал на събитията, докато Матей, за когото всички знаят, че е бил очевидец, пише толкова сухо! Едно възможно обяснение на този факт е характерът на бирника. Може би Леви е решил да съкрати някои подробности, за да остави повече място за беседите на нашия Господ. Дори и Евангелието на Марко да е било вече написано, основанията за едно такова решение могат да нараснат, след като Матей е видял, че непосредствените спомени на Петър са били предадени добре от Марко.

III. Датироване

Ако приемем, че широко разпространеното мнение за един първи арамеиски вариант на Евангелието от Матей (или поне на думите на Исус), е вярно, то предположението, че то е било написано през 45 г. сл. Хр., т. е. петнадесет години след Възнесението на Христос, напълно съвпада с дребното предание. В 50-а или 55 г. или малко покъсно Матей е могъл да изготви на гръцки език и пълния текст на каноничното Евангелие.

Схващането, че Евангелието е било написано след разрушението на Ерусалим (70 г. сл. Хр.) почива до голяма степен на съмнението, че Христос не е бил способен да предскаже това бъдещо събитие в подробности и на други рационалистични теории, които пренебрегват или отхвърлят боговъдъжновеността на Свещеното Писание.

IV. Предмет и основна тема на Евангелието

Когато Исус призовава Матей да го последва, той е бил още младеж. По рождение евреин, а по образование и занятие бирник, Матей изоставя всичко и тръгва след Христос. Сред многото награди, които следват това негово решение, е и тази, че той става един от дванадесетте апостоли. Другата е избирането му за автор на писанието, което ние днес познаваме като първото Евангелие. Общоприето е мнението, че Матей и Леви са едно и също лице (Марко 2:14, Лука 5:27).

В своето Евангелие Матей си поставя за цел да покаже, че Исус е дългоочакваният Месия на Израел и единственият законен Претендент за трона на Давид.

Книгата няма претенции да дава пълно описание на живота на Исус. Тя започва с Неговото родословие и ранни години, след което прескача на началото на Неговото обществено служение, когато Той е бил на около тридесет години. Воден от Светия Дух, Матей избира онези страни от живота и служението на Спасителя, които Го засвидетелстват като *Божия Помазаник* (това е значението на имената *Месия* и *Христос*). По-нататък разказът се движи към кулминационната си точка: съда, смъртта, погребението, възкресението и възнесението на Господ Исус. И в този връх лежи основанието за спасението на човека. Това е и причината книгата да се нарече „Евангелие“ – не толкова заради факта, че в нея се показва начинът, по който грешните хора могат да получат спасение, колкото заради това, че в нея се описва пожертввателното дело на Христос, чрез което стана възможно това спасение.

„Коментар на Новия Завет“ не си поставя за цел да направи изчерпате-

лен преглед или да се занимае с техническата страна на Свещените Книги. По-скоро тя иска да стимулира самостоятелното изучаване и размишленцията върху Словото. А най-много от всичко тя се стреми да породи в сърцето на читателя ревностен копнеж по завръщането на Царя.

Схема на изложението

- I. Родословието и раждането на Месията-Цар (1 гл.)
- II. Ранните години на Месията-Цар (2 гл.)
- III. Подготовката на Месията за служението му и въвеждането му в служба (3 и 4 гл.)
- IV. Конституцията на царството (5-7 гл.)
- V. Месията извършва чудеса на сила и милост. Различните реакции на хората спрямо тях (8:1-9:34)
- VI. Изпращането на апостолите на Месията-Цар в Израел (9:35-10:42)
- VII. Нарастващото противопоставяне и отхвърляне на Царя (11 и 12 гл.)

Коментар

- I. Родословието и раждането на Месията-Цар (гл. 1)
- A. Родословието на Исус Христос (1:1-17)

Когато човек чете Новия Завет не особено внимателно, сигурно си задава въпроса защо той започва с такова безинтересно нещо като родословното гърво. Той може да си помисли, че този каталог от имена съдържа много малко важни неща и затова да реши да го прескочи и да премине към мястото, където започва действието.

И така, с сърце горящо, и така, с надежда сладка аз копнея, о мой Христе, да Те видя тук при нас и да чуя Твоите стъпки в този Твой победен час.
Из „Св. Павел“ от Ф. У. Х. Майърз

- VIII. Царят провъзгласява период на временното му отсъствие от Земята (13 гл.)
- IX. Неуморимата милост на Месията е посрещната от растяща враждебност (14:1-16:12)
- X. Исус подготвя учениците си (16:13-17:27)
- XI. Царят наставлява учениците си (18-20 гл.)
- XII. Представянето и отхвърлянето на Царя (21-23 гл.)
- XIII. Беседата на Елеонския хълм (24 и 25 гл.)
- XIV. Страданията на Царя и Неговата смърт (26 и 27 гл.)
- XV. Триумфалната победа на Царя (28 гл.)

Родословното гърво обаче е нещо крайно необходимо. То е основата за всичко онова, което следва. Само когато се покаже, че Исус е законният наследник на Давид по царска линия, само тогава може да се докаже, че Той е и Месията-Цар на Израел. Матей започва своя разказ там, където трябва да го започне – с документалните доказателства за това, че Исус е наследил законно правото си на трона на Давид чрез Йосиф, втория Си баща.

Това родословие показва *законния* произход на Исус като Цар на Израел, докато родословието в Евангелието от Лука проследява Неговия произход като Син на Давид по *семейна* линия. Родословието на Матей показва *царс-*